

**CLAUDE LEVİ-STRAUSS'UN MİT ÇÖZÜMLEMELERİ ÜZERİNDEN
RESİMLERARASILIK PERSPEKTİFİNDE
RESİM DEĞERLENDİRMESİ**

**CLAUDE LEVİ-STRAUSS'UN MİT ÇÖZÜMLEMELERİ ÜZERİNDEN
RESİMLERARASILIK PERSPEKTİFİNDE RESİM DEĞERLENDİRMESİ ¹**

Yrd. Doç. Oktay KÖSE

Süleyman Demirel Üniversitesi
Güzel Sanatlar Fakültesi, Grafik Bölümü, ISPARTA
tel: 0246. 2113548
email: oktaykose@sdu.edu.tr

Okt. Tuğba KODAL

Süleyman Demirel Üniversitesi
Güzel Sanatlar Fakültesi, Grafik Bölümü, ISPARTA
tel: 0246. 2113548
email: tugbakodal@sdu.edu.tr

¹ 1st Annual International Conference on Fine Art and Performing Arts, Athens Institute for Education and Research'de sunulan sözlü sunumun genişletilmiş çalışmasıdır.

CLAUDE LEVİ-STRAUSS'UN MİT ÇÖZÜMLEMELERİ ÜZERİNDEN RESİMLERARASILIK PERSPEKTİFİNDE RESİM DEĞERLENDİRMESİ

ÖZET

20.yy'ın yarısında gündeme gelen 'Yapısalcılık'; parçaların anlamını birleştirerek bütünü anlamını irdelemek yerine bütünde yer alan parçaların ilişkisi üzerinden anlamı çözmeyi önerir. Kaynağını Ferdinand de Saussure'ün Genel Dilbilim Dersleri'nde söz ettiği düşüncelerden alan parça-bütün ilişkisi üzerine oluşturulmuş kuram yapısalcı kurama ve yapısalcı uygulamaya ışık tutar.

Yapısalcıların önerdiği 'parçalar arasındaki ilişki ve bağ ile bütünü kendini düzenler' öğretisi insan bilimleri de dahil pek çok bilim alanında yeni bir bakış açısı getirmiştir. Yapısalcılığı insan bilimine uygulayarak, antropolojide yeni bir dönemi başlatan Claude Levi-Strauss olmuştur.

Ünlü Fransız etnologu ve antropolojide yapısalcılık akımının kurucusu Claude Levi-Strauss yapısalcı yaklaşımı "değişmez olanın, ya da yüzeysel farklılıklar arasındaki değişmez öğelerin araştırılması" (Lévi-Strauss, 1986:21) olarak tanımlamış, Saussure'dan etkilenerek yapısalcı çözümlmeyi antropoloji alanına uyarlamıştır. Lévi-Strauss ilkel toplumlarda yer alan totem, mit, akrabalık bağlarını inceler ve bunları kodlar. Özellikle Saussure'ün 'dil-söz' ayrımı ile bildirişim, kuramını 'kod-bildiri' ayrımı olarak uygular. Mitlerde bulduğu her koddaki öğelerin birbirleriyle ilişkilerinin, öteki kodlarındaki karşılık geldiğini belirler ve sınıflandırır. Sınıflandırmasını mitolojik hikâyede yer alan öğelerin seçilme nedenlerini sorgulayarak oluşturur.

Çalışmanın amacı Claude Lévi-Strauss'un mit olgusuna bakışı ve bu yapı üzerinden resimlerarası çözümlmeler yapmaktır.

Anahtar Kelimeler: Claude Lévi-Strauss, Mit, resimlerarasılık, yenidenüretim.

EVALUATING A PAINTING IN THE PERSPECTIVE OF INTERPICTURALITY OVER CLAUDE LEVI-STRAUSS'S MYTH ANALYSIS

ABSTRACT

In half of the 20th century, Structuralism proposes reaching at a meaning by studying the connections among pieces. This theory takes its origin from Saussure's 'General Linguistic Courses' that offers a source for its theoretical application.

The doctrine proposed by structuralists called as 'Relations among pieces arrange self-integrity' has brought a new point of view in many scientific fields including human sciences. It has been Levi-Strauss who initiated a new period by applying structuralism to human sciences, especially to anthropology.

Famous French ethnologist and founder of structuralism trend in anthropology Claude Levi-Strauss has defined structuralist approach as 'searching for unchanging one' and adapted structuralist analysis to the field of anthropology by getting influenced by Saussure. Levi-Strauss examines the relations of totem, myth, kinship which take place in primitive societies and tries to install in a code. Especially, he applies Saussure's 'language-Word' distinction and communication theory as 'code-paper' distinction. He determines that the relations of elements in every code among each other correspond to linguistic ones and classify them. He forms its classification by questions the reasons why these element chosen which take place in the mythological story.

These study aims at making interpicturealty analysis over Claude Levi-Strauss's myth pheneomen.

Key Words: Claude Levi-Strauss, myth, interpicturealty, reproduction.

1. Giriş

Metin çözümlemelerinde metinlerarasılığın öne çıkarılmasıyla çizgisel bir bütünlük içerisinde tümüyle yazarın ürünü gibi görülen klasik yazı düşüncesi derinden derine değişerek metinlere yeni bir görüngüde yaklaşılır. Artık metinlerarası bir görüngüde tanımlanan metin; alıntılar ile örülmüş, farklı unsurların bir araya geldiği, bir uzam olarak tanımlanır. Metinlerarası kavramı günümüzde yazınsal ve dilsel boyutun dışında farklı disiplinler içerisinde; sanatın öteki biçimlerinde, uğraş alanlarının doğasına göre, dönüştürülerek kullanılmış anlam ve kapsam alanı genişleyen bir kavram durumuna gelmiştir (Aktulum, 2011:9).

'Metinlerarası çalışma' günümüzde çok sayıda farklı disiplinlerin bir araya gelmesi ile yeniden üretim kavramı ortaya çıkmaktadır. Bir başka deyişle daha önce yapılan bir çalışmanın alıntılanması, yansılanması, taklit edilmesi sonucu yeni bir üretim gerçekleştirme, yeni bir ürün elde etme işlemi gerçekleşmesi gündemdedir. Walter Benjamin'ne göre sanat yapıtının yeniden-üretilebilir olması çok eskilere dayanmaktadır. İnsanların yapmış oldukları, yine insanlarca yeniden yapılabilmektedir. Öğrenciler sanat alanında alıştırma amacıyla, ustalar yapıtların yaygınlaşmasını sağlamak için veya kazanç uğruna bu türden sonradan çalışmalar gerçekleştirmişlerdir. Ressamlar birbirlerine öykünmüş eskiden yola çıkarak yeni yapıtlar sunmuşlardır (Benjamin, 2001:50-86). Örneğin, Goya eğitimini başlarında Vélasquez'in yapıtlarının benzerlerini yapar; Picasso, Erró, Manet, Matisse, Van Gogh, Gauguin, Bacon kendilerinden önce yapılmış kimi resimleri yeniden resmederler (Aktulum, 2011:37,38). Bu örnekler içerisinde en başta gelenlerden birisi; sanat tarihinde önemli bir yer tutan İspanyol ressamı Diego Rodriguez de Silva y Velazquez'in 'las Meninas' veya 'Kral IV. Felipe'nin Ailesi' adıyla bilinen yapıt pek çok sanatçıya esin kaynağı olmuştur. Pablo Picasso 'las Meninas'dan yola çıkarak 1956-57 yıllarında 58 çalışma gerçekleştirmiştir. Ardından günümüzde resimlerarası

çalışmalarıyla yer alan Herman Braun-Vega her iki ressamdan da alıntılar yaparak üç ressamın bulunduğu bir yapıt ortaya koymuştur.

Bu çalışmada Vélasquez'in "*las Méninas*"ı, Pablo Picasso'nun "*las Méninas*"ı ve Herman Braun-Vega'nın "*Double éclairage sur Occident*" adlı yapıtları, Claude Lévi-Strauss'un mitolojik öyküleri inceleme yöntemi örnek alınarak kullandığı yapısalcı bir bakış açısı ile incelenecektir. Öncelikle üç resimde yöntem çözümlemesine girilmeden resimlerarası alışverişler belirlenecek, daha sonra Lévi-Strauss'un mitsel çözümlemelerine uygun koşutluklar kurulacaktır.

2. Claude Lévi-Strauss'un Mit Çözümlemelerinde Kullandığı Yapısalcı Yaklaşımın Resimlerarasılık Sürecindeki İzleri

'Yapısalcılık' parçaların anlamını birleştirerek bütünün anlamını irdelemek yerine, bütünde yer alan parçaların ilişkisi üzerinden anlamı çözmeyi önerir. Kaynağını Ferdinand de Saussure'ün Genel Dilbilim Dersleri'nde dile getirdiği düşüncelerden alır. Saussure'ün parça-bütün ilişkisi üzerine oluşturduğu kuram, çağdaş yapısal dilbilimin, göstergebilim ve yapısalcılık akımlarını önemli ölçüde etkiler ve yapısalcı kurama ve yapısalcı uygulamaya ışık tutar.

Yapısalcıların önerdiği '*parçalar arasındaki ilişki ve parçalar arasındaki bağ ile bütün kendini düzenler*' öğretisi insan bilimleri de içinde olmak üzere pek çok bilim alanında yeniden çözümlemeyi gerektirmiştir. Yapısalcılığı insan bilimlerine uygulayarak, antropolojide yeni bir dönemi başlatan Claude Lévi-Strauss olmuştur. Claude Lévi-Strauss, Yapısalcı yaklaşımı "değişmez olanın, ya da yüzeysel farklılıklar arasındaki değişmez öğelerin araştırılması"(Lévi-Strauss, 1986:21) olarak tanımlamış, Saussure'dan etkilenerek yapısalcı çözümlemeyi antropoloji alanına uyarlamıştır.

Yaşamda, bütünü değil de tek bir parçayı açıklayan psiko-kimyasal süreçlere indirgenebilecek pek çok oluşum vardır. Buna karşılık, alt

düzeydeki görüngülere indirgenmiş olan çok karmaşık görüngülerle karşılaşıldığında, onlara ancak aralarındaki bağıntılara bakarak yani ne türden özgün bir sistem oluşturduklarını anlamaya çalışarak yaklaşabiliriz.” Dilbilimde olduğu gibi yapısalci antropolojide de yapılan budur (Lévi-Strauss, 1986:22).

Lévi-Strauss’a göre insanlık kültürel anlamda ayrımlar yaşasa da, zihinsel anlamda aynı yetilere sahip olduğu, antropolojik araştırmalarla ispatlamıştır (Lévi-Strauss, 1986:31). Lévi-Strauss totem’den mit’e, akrabalık bağıntılarına uzanan bir bağlamda, bu yapıların tümünü, içinde bildirilerin görülmüş olduğu birer kod’a indirger. Daha da ileri gider: Saussure’ün ‘dil’ ve ‘söz’ ayrımını ‘kod’ ve ‘bildiri’ ayrımı arasında ayırım yaparak bir koşutluk kurar. Öyleyse bu simgesel kodların tümü bir dil gibi yapılanmıştır... Onun yaptığı ne bu kod’ların simgelerini deşifre etmek ne de simgesel bir kod’u betimlemektir. Örneğin mitlerin temelindeki karşılıklar dizgesini farklı birer kod olarak örgütlemek ister. Lévi-Strauss her koddaki öğelerin birbirleriyle ilişkilerinin, öteki kodlarındakine karşılık geldiğini gösterir (Lévi-Strauss, 1986:36-41). Lévi-Strauss mitler aracılığıyla toplumun kültürel değerleri üzerinden gelenekselden başlayarak günümüze kadar oluşan dönüşümleri inceler, karşılaştırır; bezerliklerini ve farklılıklarını ortaya koyarak toplumun zihinsel birlikteliklerini, yapı taşlarını belirler. Geleceğe ilerleyen ihtimalleri sunar. Bu bağlamda belirtilen üç resmin kodlarının ve öğelerinin karşılıkları ve karşıtlıklarını saptayarak dönemlerarası ortak olgular belirlenebilir.

Elbette farklı dönemlerde ve pek çok ressam birbirlerinden etkilenmişler ve önceki yapıtı yeniden üretmişlerdir. Ancak biz konumuzu sınırladığımız Vélasquez’in “*las Méninas*”ı, Pablo Picasso’nun “*las Méninas*”ı ve Herman Braun-Vega’nın “*Double éclairage sur Occident*” adlı yapıtları arasındaki ilişkinin üzerinde ağırlıklı olarak duracağız.

Pablo Picasso ve Herman Braun-Vega’nın açık alıntılar yaptığı Velazquez’in Las Meninas resminde ilk göze çarpan kendi resimlerini resim

içerisinde kullanarak bir öz alıntı yapılmasıdır. Ancak öz alıntının dışında bu resimde Velazquez'inde resimlerarası bir yöntem ile bir başkasının yapıtından yola çıkarak yeniden üretim işlemi gerçekleştirmiştir. "İtalyan ressam Mantegna tarafından 1474 de Mantua'da Castello Camari Degli Sposi'de yer alan freskler arasında görülen *Mantua Dükası Gonzaga ve Ailesi'ni* gösteren freskte Las Meninas'da olduğu gibi, soylu idareci bir aileyi betimler:

Andrea Mantegna, **Ludovico Gonzaga | The Court of Mantua**,
Detail. 1471-74, walnut oil on plaster, 805 x 807 cm, Camera degli Sposi, Palazzo Ducale

Düka'nın koltuğu altında oturan köpek, elinde elma tutan küçük kız, cüce kadın, Düka'ya mektup uzatan yardımcısı ve yapıtın sağ tarafında kapıyı temsil eden kısımdaki figür, rahibe giysili kadın ve siyah elbiseli yaşlı adam Las Meninas'da yer alan kralın çok yakınında durması gereken köpek, Cüce kadın, elinde bucarro tutan Infanta, arkadaki yaşlı adam ve kadın yanında arkada kapı içindeki Jose Nieto de Velazquez ve Diego Velazquez ile uyuşmaktadır" (Beksaç, 2004). Birbirine benzeyen bu figürlerin dışında temsil edilen soyluluk kavramı da her iki resimde de kraliyet aileleri üzerinden anlatılmaktadır. Figürlerin betimlemelerinde

dönemle ilişkili biçimsel değişimler bulunmaktadır ancak her iki resimde de figürlerin giyim, aksesuar veya konumlandırıldıkları mekanlar ile döneminin soyluluk kavramlarını temsil etmektedirler. Bu benzerliklerin doğrultusunda Velázquez'in Las Meninas tablosunu Mantegna'nın Mantua Dükası Gonzaga ve Ailesi'nin freskinin yeniden üretimi olduğu görülmektedir.

Diego Velázquez, Las Meninas, 1656

T.Ü.Y.B., 318 cm × 276 cm

Velázquez'in Las Meninas tablosunda temel figür olarak Kralın küçük kızı Infanta Margarita Tereza yer almaktadır. Onun solundaki seyirciye bakan Dona Isabel De Velasco ve sağında da kendisine toprak kap içinde su uzatan Dona Maria Agustina Sarmiento bulunmaktadır. Köpeğin üzerine ayağını koyan cücenin Nicolosito Pertusato, yanındaki kadın cücenin de Mari Barbola adını taşıdığı bilinmektedir. Saray cücelerinin arkasındaki Infanta ve nedimelerinin gözetmeni Dona Narcela De Ulloa ve yanındaki yine gözetmen olması muhtemel adam da tahminen Don Diego Ruiz De

Azcona olarak tanımlanmaktadır. Hemen ön tarafta bulunan köpekte esasında mekan içinde kralın çok yakında olduğunu işaret eden bir elemandır. Buna göre görüntüleri arkadaki aynada görülen kral IV. Felipe ve kraliçe Maria Anna'da gerçekte resim içinde yer alan grupla aynı mekanı paylaşmakta, fakat kavram ve optik bir oyunla, aşkın nitelikleriyle dışarıda kalmaktadırlar (Beksaç, 2004). Kral ve kraliçe geride kalan silüetlerine rağmen karanlıklar içinden onları sıyıran bir ışıkla egemen güçlerini hissettirmektedirler.

Pablo Picasso, Las Meninas, After Velázquez, 1957
T.Ü.Y.B., 194 x 260 cm

Velazquez'in bu ünlü tablosunu yeniden resmeden Picasso'nun ele alınan yapıtı ilk bakışta bir karmaşa hissi verse de gerçekte, orijinal resim ile aynı sahneyi betimlemektedir. Velazquez'in yapıtında perspektif odaklarında kaymalar bulunduğu ve salonun gerçek perspektif odağını oluşturmadığı görülmektedir. Bunun sebebi de görüntünün tümünün arka duvarda asılı duran ayna dışında muhtemelen bir başka aynaya yansıyan görüntüden kaynaklanmış olmasıdır. Muhtemelen bu ayna arkadaki aynaya görüntüsü yansıyan Kral ve Kraliçenin yanında ve ana eksene göre sapmalı bir görüntü verecek şekilde yerleştirilmiş olmalıdır. Bu durumun en güzel kanıtı tablonun arkasındaki duvar üzerindeki perspektif odaktaki

sapmalardan algılamaktadır (Beksaç, 2004). Picasso'da bu sapmaları çözmek istercesine figürlerin çevresinde dolaşmak istemiş ve üçüncü boyutu algılamak adına parçalanmalar kullanmıştır. İki resim arasındaki ilk karşıtlık bu noktada oluşmaktadır; tek açı-çok açı ve bütünlük-parçalılık. Picassonun resminde figürlerin koordinatları Velazquez'in resmi ile hemen hemen aynıdır. Dik, yatay, diyagonal figürler eş durumdadır. Yalnızca arka kapıda yer alan erkek figürü tam ters açıyla resmedilmiştir. Don Jose Nieto Velazquez içeri girmekle gitmek arasında bir gelişkili durumda betimlenmiştir. Aynı figürün Picasso'nun Resminde karşılık gelen biçemi, Picasso'nun "Ben, şeyleri olduklarından farklı biçimlerde görürüm. Bir palmiye ağacı ata dönüşebilir. Don Quijote *Las Meninas* tablosunda yer alabilir" (Wertenbaker, 1697:160) sözüne dayanarak çelişkiler içinde kalan bir başka karakter olan Don Quijote olma ihtimalini düşündürmektedir.

Double éclairage sur Occident, 1987, (Velázquez et Picasso)

Tuval Üzerine Akrilik, 195 x 262 cm

"*Herman Braun-Vega'nın Double éclairage sur Occident* adlı yapıtında da Vélasquez'in *las Méninas*'ından izler buluruz. Bu yapıtta Braun-Vega, *las Méninas*'daki yapıya bağlı kalır: Nedimeler sarışın çocuklara yaklaşır. Picasso'nun *Guernica*'sındaki gibi tavanda asılı lamba *Milo Venüsü*'nün güzelliğini izleyen soyтары sanatçının portresini aydınlatır; resmin arka planında, çerçeve içerisinde İspanya kral ve kraliçesi yerine Papa II. Jean-Paul ve Nazi döneminde bir siyasetçi, sonra da Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri olan Kurt Waldheim görülür. Papa'nın dizinin üstünde eski bir Nazi subayı olan Klaus Barbie'nin bir resminin yer aldığı bir gazete (*Libération*) bulunmaktadır. Resmin yanında çıplak bir adam, Latin-Amerikalı çıplak bir çiftle yan yanadır. Çıplak kadın *les Ménines*'de olduğu gibi durmaktadır. Vélasquez'in yapıtına zamansal (Birinci Dünya Savaşı) ve uzamsal (Fransa ve Almanya) bir gönderme yapılmaktadır. Tarihsel ve toplumsal olaylar çarpıcı biçimde işlenmiştir. İzleyici resimsel sahneye katılıp kişilerle doğrudan bir konuşma yapmaya çağrılır; karşımızda duranlar sanki bir tiyatro oyunundaki oyuncularlardır. Güzellik ikonu üzerine sert bir ışık yansıtılarak ve duran bir geçmiş üzerine bir ışık halesi gönderilerek resim tersine çevrilir; savaş saplantısı güzelliğe egemen olur. Resimdeki figürlerden birisi olan saraylı çocuk saray elbisesiyle, sanki güneşin simgesi gibi sarışın diğer çocuk çıplak bir biçimde, ressam ve çevresindekiler, çıplak kadınlar ve erkekler hepsi birden Latin-Amerika'nın güzelliğinin bir yansıması olurlar; Yeni Dünya'nın mutluluk habercisi geleceğine gönderirler. Sahnenin önüne çıkan tüm kişiler karma bir yapının, yaşama biçiminin simgesi olurlar" (Aktulum , 2009).

Bu yapıyı Lévi-Strauss'da, Saussure'dan yola çıkarak yapısal bir bakış açısı ile karşıtlık temelli anlam sistemleri oluşturmasında görmekteyiz; *Mythologies*'de metonimik ve metaforik dizgelerden yararlanarak karşıtlıklar üzerinden mitler bütününe anlamlandırmaya çalışır, Saussure'den etkilenerek ilişki sistemini araştırmıştır (Akgül, 2008:13). Genelde ikili karşıtlıklar içeren, yani 'açık' ve 'kapalı', 'yukarı' ve 'aşağı', 'sol' ve 'sağ', 'erkek' ve 'kadın' gibi ikili terimler üzerinde durmuştur. Lévi-Strauss zihin-beyin özdeşliği tezine, yani zihnin doğası beynin işleyişi bilindiğinde ortaya çıkartılabilir görüşünü savunur. O, bu görüşten hareketle, insan zihninin esas itibarıyla ikili karşıtlıklara göre işlediğini öne sürer. Lévi-Strauss'un da yaptığı gibi Velazquez kadın-erkek, sağlıklı çocuk-cüce, insan-hayvan, asiller-asil olmayanlar gibi karşıtlıklar kullanmış, Picasso aynı karşıtlıklara ek olarak keskin açık-koyu bloklara yer vermiş. H. Braun-Vega ise cinsiyet karşıtlıklarının yanı sıra farklı etnik kökenleri bir araya getirmiştir.

Lévi-Strauss, *Mythologiques*'de de incelediği üzere aynı mitin bütün farklı anlatılarında aynı zihinsel düzenlenişin bulunduğunu belirtmiştir. Mitlerin ortak yapılarının ortaya çıkarılmasını sağlayan, anlatıların farklılığıydı. Lévi-Strauss'a göre dönüşümler, mitsel düşüncenin kendisinde bulunur. Bunlar, bir miti temellendirir ve belirler. Bir mit, bir ya da daha fazla miti dönüşüme uğratarak doğar ve bu dönüşümün kuralları henüz belirlenmemiş şeylerdir (www.wikiturkey.com, 2010). İncelenen resimlerde; kaynak resimden yola çıkılarak her yeniden resmedilişinin ardından dönüşüm işlemi gerçekleşmiştir. Temelde aynı resim kurgusu olmasına karşın resimler iki düzeyde dönüşüm geçirmiştir. Birincisi biçimsel düzeydeki dönüşüm, ikincisi ise anlamsal düzeydeki dönüşümdür. Nasıl ki Lévi-Strauss mitsel dönüşümleri saptamışsa resimlerarası süreçte gösterenin plastik düzlemdeki ve izleksel düzlemdeki dönüşümlerini saptayabiliriz. Bu dönüşümlere rağmen öz aynı kalmaktadır.

Lévi-Strauss mitolojide yer alan öğelerin seçilme nedenlerini sorgulayarak sınıflandırmalar yapar. Örneğin Kuzey Amerika ve Güney Amerika'da yer alan Tavşandudaklılar, ayakları önce doğan ve ikizlere ilişkin değişik mitleri belirli kodlara ayırmıştır ve bu kodların öğelerini ilişkilendirmiştir.² Bu mitolojiler incelendiğinde ikizler, ayakları önce doğanlar ve tavşan dudaklılar arasında bir bağıntı vardır (Lévi-Strauss, 1986:36-41). Söz konusu üç resmi bu bakış açısıyla incelediğimizde ortak bir bağıntı bulmaktayız: Picasso Velazquez'in *Las Meninas*'ının kurgusunu,

² Bu mitlerdeki ortak özellik üçkağıtçı tarafından kandırılarak hamile kalan ve ardından kocasından hamile kalan kadının ikiz doğurmasıdır. ...Bu ikizler farklı babalarından dolayı çelişkili, karşıt özelliklere sahiptirler; iyi-kötü, güçlü-zayıf vb. Bu mitin Salish anlatımında yer alan bir ayrıntı önemlidir. Mitte iki kız kardeş vardır. Büyücü olana büyükannelerinin tarifi üzerine kocalarını tanıyacaktırlar. Ancak kız kardeşler üç kağıtçılar tarafından kandırılırlar. Bunun üzerine büyük kardeş büyükannesine gitmek için yola çıkar. Torununun geleceğini bilen büyükanne onu karşılaması için bir tavşan gönderir. Yolda bir kütüğün üstünden geçmek üzere olan kıza, tavşan üreme organına bakarak uygunsuz bir şaka yapar, bunun üzerine kız tavşana vurur ve burnunu parçalar. Kız tavşana vurmaya devam etseydi tavşan tamamen ikiye ayrılacaktı, tıpkı iki aynı kopya gibi. Böylece tavşandudaklıların 'tamamlanmamış ikizler' olduklarını, sonucu çıkarılmaktadır. Amerika Kızılderililerine göre ikizlerin ana rahmindeki sıvının buna benzer bir ortadan ikiye bölünmesi ile oluştuğuna dair bir inanış mevcuttur. Vancouver Kızılderililerinin bir miti ne göre de tavşan dudaklı bir kızın tüm çocukları kaçırıp sepete koyup bir yamyamın elinde sepetin altını yarararak kaçmasının öyküsü vardır. Burada tavşan dudaklı kız sepetten ayaklarını önce sarkıtarak çıkarır. Bir önce mitteki tavşanla buradaki kızın konumu aynıdır. Her ikisi de kadının rahminin altındadır.

mekanını, tüm figürlerini ve pozisyonlarını alıntılamıştır, gösteren bağlamında las-Meninas'a açık gönderme yapmıştır. H. Braun-Vega Velazquez'den kompozisyon kurgusunu, mekanı, Prenses Infanta Margarita, kadın cüce, ve kral'ın köpeğini, Picasso'dan Guernica'nın lambasını ve picassonun figürlerini alıntılamıştır. Velazquez ise Las Meninas resminin içerisinde arka duvarda asılı tablolarla Marsiyas ile Apollon'un yarışma sahnesi ve Arakne ile Athena arasındaki bir yarışma sahnesinden ve kendi resimlerinden öz alıntı yapmıştır, aynı zamanda Mantegna'nın *Mantua Dükası Gonzaga ve Ailesi'ni* gösteren freskinden de esinlendiği düşünülmektedir. Velaquez, Picasso ve Vega'da ortak yöntem olarak alıntılama kullanılmıştır. Ayrıca resimlerin hepsine egemen olan plastik unsur ışık ile örülmüştür. Tablonun sağ kanadından süzülen ve sol kanda doğru eriyen bir ışık egemendir. Üç resimde de ışığın ifade biçimleri farklılaşsa da hepsinde de aynı güzergâhı izlemektedir.

Kullanılan figürlerin her birinin sosyal, politik bir mesajı vardır. Velaquez'in resminde kralına karşı ahlaksal bir uyarısı ve Infanta çevresinde bir eğitsellik önerisi olduğu gibi, bir ölçüde de Kral'dan kendisine gerekli asalet unvanının verilmesi talebiyle, bu talebi örten İspanya Kraliyet Ailesi'nin ve Monarşi'nin siyasal yetkisinin ve geçerli politik ideolojinin yüceltilmesidir. Bu noktada eser, tam anlamıyla çağın geçerli politik kavramı olan Rex Catholicus (Katolikler'in Kralı veya Katolik Kral) temasıyla örtüşen bir ideolojik yansımadır. 17. Yüzyıl politik düşüncesinde katolik bir kralın politik otoritesiyle bir aile babasına benzer olarak, uyruklarına çocukları gözüyle bakıp, gözetmesi ve örnek bir baba olarak yönetmesi olgusu geçerli bulunmaktadır. Bu olgu 17. Yüz yıl ideolojisinde önemli bir yer tutmaktadır (Parkinson, 1976). Esas niteliği itibariyle yapıt bu ideolojik oluşum çevresinde şekillenmiş ideolojik bir alegori ve sanatçının kendi gözetmenine yönelttiği bir övgü ve bu övgüyle birlikte talep edilen bir ricadır. Yapıt sanıldığı gibi anlık gerçekçi bir görüntü olmayıp tamamen ideolojik bir içeriğe ve çok yönlü bir sosyal

işleve sahiptir (Beksaç, 2004). Picasso ve H. Braun-Vega'da resimlerinde dönem eleştirisine sıklıkla yer verildikleri düşünülmektedir.

3. Sonuç

Bilindiği üzere Lévi-Strauss mitin yapısını tanımlamak yerine, mitlerde tanımlanan dünyanın yapısını tanımlaması ve insanların mitlerde nasıl düşündüklerini değil, gerçeğin farkında olmadan mitlerin insanların düşüncelerini nasıl etkilediklerini göstermek istemiştir. Buna benzer bir biçimde ressamın yaşamdan etkilenerek ürettikleri eserlerin bir süre sonra gerçek yaşamı etkileyebilecek sosyal söylemler barındırdığı söylenebilir.

Lévi-Strauss mit analizlerinde, mitlerin anlamının miti oluşturan öğelere bağlı olmadığını, bu öğelerin kendi aralarında oluşturduğu sisteme bağlı olduğunu göstermiştir. Bu yeni anlayışa göre bir metnin anlamı, o metni oluşturan unsurlara bağlı değildir; onların basit bir toplamından da ibaret değildir (Guiraud, 1974 :481'den akt. Filizok). Başka bir deyişle, Lévi-Strauss'a göre 'dizge', daima 'anlam'dan önce gelir".

Lévi-Strauss, "mitik düşüncenin daima karşıtlıkların farkındalığından ilerleyen arabuluculuğa doğru işlediğini" ayrıca "mitin amacının çelişkilerin üstesinden gelebilmenin mantıksal bir modelini sağlamak" olduğunu iddia etmiştir. Daha önce belirtildiği üzere mitin bütün farklı anlatılarında aynı zihinsel düzenlenişin bulunması aynı kurgu üzerinden farklı üsluplar ile çalışan farklı sanatçıların resimde de ortak zihinsel bir etkinlik vurgulanmaktadır. Belirlendiği üzere figürler aracılığıyla cinsiyet, etnik köken, sosyal statü üzerinden sunulan karşıtlıklar tüm dönemlerde insanlar arasındaki sınıf farklılıklarının var olduğu vurgulanmak ancak bu karşıtlıkların bir arada aynı tiyatro sahnesindeymişcesine yer alması dünya düzeninin ancak böyle bir birliktelik ile korunacağını görsel bir tavsiyesidir.

Kaynaklar

AKGÜL, A., (2008). **Bir Mit Olarak "Şarabın İcadı ve Anlamı"**, Millî Folklor Dergisi, Sayı:80.

AKTULUM, K., (2009). **Herman Braun-Vega ya da Yenidenresmetmek**, Art-e, Sdü Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat ve Tasarım Dergisi, Kasım, sayı:4, ISSN 1309-2698.

AKTULUM, K., (2011). **Metinlerarasılık//Göstergelerarasılık**, Kanguru Yayınları, Ankara.

BEKSAÇ, E., (2004). **Velazquez'in "Las Meninas" ya da " IV. Felipe Ve Ailesi"**, Anlam, İdeoloji ve Gerçek, Sanat ve Bilgi Dergisi, Sayı:4, e-dergi, Erişim: 31.05.2010, <http://mimoza.marmara.edu.tr/~ugur/sayi4/lasmeninassayi4.htm>

BENJAMIN,W., (2001). **Pasajlar (Das Passagenwerk)**, Tekniğin Olanaklarıyla Yeniden Üretilbildiği Çağda Sanat Yapıtı, Kazım Taşkent Dizisi -8, 3. Baskı Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

GUIRAUD P., (1974). **"La sémiologie"**, Georges Mounin yönetiminde "Dictionnaire de la linguistique", Presses Universitaire de France, (Aktaran Rıza Filizok).

Mit ve Mitoloji Hakkında, (2010). Erişim: 15.05.2010 <http://www.wikiturkey.com/genel-kultur-bilgileri/mit-ve-mitoloji-hakkinda-11042/>

LÉVİ-STRAUSS, C., (1986). **Mit ve Anlam**, Alan Yayınları, İstanbul.

PARKINSON, N.C., (1976). **Siyasal Düşüncenin Evrimi**, çev. Mehmet Harmanlı, İstanbul (Aktaran; Engin Beksaç).

WERTENBAKER, L., (1967). ***The World of Picasso***, Time Life Books, New York.